

Suomen pelastusalan ammattilaiset SPAL ry
Vernissakatu 6
01300 Vantaa

LAUSUNTO

Sisäministeriö
Kirjaamo@intermin.fi

ASIA

Lausuntopyyntö Hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi pelastuslain ja Pelastusopistosta annetun lain muuttamisesta (VN/14247/2021-SM-1).

LAUSUNTO

Suomen pelastusalan ammattilaiset SPAL ry ("SPAL") antaa asiassa seuraavan lausunnon:

Pelastuslain valmistelu

Sisäministeriö on pyytänyt muun ohella SPALilta lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi pelastuslain ja Pelastusopistosta annetun lain muuttamisesta. Pelastuslain uudistuksen taustalla on pääministeri Marinin hallitusohjelman kirjaus, jonka mukaan pelastuslaki uudistetaan kokonaisvaltaisen selvityksen pohjalta.

Sisäministeriö asetti pelastuslain uudistamisen esiselvityshankkeen 3.2.2020 ja valmistelu toteutettiin työryhmätyönä neljässä jaostossa, joiden arviomuistiot valmistuivat 31.3.2021. Jaostojen muistiot olivat lausuntokierroksella 4-5/2021.

Sisäministeriö asetti 31.8.2021 pelastuslain uudistamishankkeen. Hankkeen toimikausi on 1.9.2021-30.9.2022. Hankkeen tavoitteena on uudistaa pelastuslaki ottaen huomioon pelastuslain uudistamisen esiselvityshankkeen jaostojen arviomuistiot sekä niistä saadut lausunnot.

Sisäministeriön lausuntopyynnössä on todettu, että pelastuslakiin toteutetaan tällä hallituskaudella vain kiireelliset ja välttämättömät muutokset. Laajempi pelastuslain uudistus toteutetaan seuraavalla hallituskaudella.

SPAL pitää pelastuslain uudistuksen siirtämistä tulevaisuuteen valitettavana. SPAL toteaa, että hallitusohjelman kirjaus ei puolla vain kiireellisten ja välttämättömien muutosten toteuttamisajatusta. Hallitusohjelman kirjaus olisi edellyttänyt, että pelastuslaki uudistetaan kokonaisvaltaisen selvityksen pohjalta. Takeita ei myöskään ole siitä, että seuraavassa hallitusohjelmassa huomioidaan esiselvityshankkeen tai pelastuslain uudistamistyöryhmän kirjauksia.

Esiselvityshanke oli varsin laaja ja yksityiskohtainen. Hankkeen muistioiden valmisteluun ja niihin annettuihin lausuntoihin käytettiin valtava määrä resursseja. Myös tämän johdosta pelastuslain luonnos on valitettavan suppea.

Pelastuslain pykäläesitykset

SPAL pitää esitettyjä pelastuslain lakipykäläiä asianmukaisina. SPALilla ei ole lausuttavaa pykäläien substanssisällöstä.

SPAL tuo kuitenkin yleisesti julki kantansa pelastuslain 58 §:n (erivapaudet) tarpeellisuuteen:

”Sisäministeriö voi erityisistä syistä antaa erivapauden tässä laissa säädettyistä kelpoisuusvaatimuksista pelastuslaitoksen virkaan tai tehtävään.”

SPAL katsoo, että erivapauspykälä tulee poistaa pelastuslaista.

Pelastustoimen määräaikaisiin työsuhteisiin voidaan nyky säännösten mukaisesti palkata epäpäteviä henkilöitä. Kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta annetun lain mukaan erityisistä kelpoisuusvaatimuksista voidaan poiketa, jos säädettyjä kelpoisuusvaatimuksia täyttäviä hakijoita ei ole saatavilla. Poikkeustilanteet on huomioitu säädöksissä, joten erivapauspykälä on menettänyt merkityksensä ja on tarpeeton.

Vastaavat erivapausmääräykset ovat yhteiskunnassa harvinaisia. Erivapaus on selkeä poikkeus pääsäännöstä. Jos erivapaus säännös säilytetään, erivapauksien myöntäminen tulee olla täysin poikkeuksellista.

Pelastusopiston pääsykokeilla ja erityisesti psyykkisillä testeillä on tietty funktio. Niissä hakijoilta testataan fyysiset ja psyykkiset ominaisuudet. Psyykkisiä testejä ovat esimerkiksi eri fobiatestit. Edellä mainittuja psyykkisiä testejä ei edellytetä erivapauden saajilta, mistä saattaa aiheutua merkittävä turvallisuusriski.

Pelastusosalalla selvitetään ja valmistellaan koulutusuudistusta. SPALin tavoitteena on, että koulutusuudistus toteutetaan Bolognan prosessin mukaisesti siten, että tulevaisuudessa pelastajatutkinto olisi ammattikorkeakoulututkinto. Koulutusuudistuksen tavoitteisiin peilaten erivapauksien säilyttäminen lainsäädännössä ei ole perusteltua.

Pelastuslain osauudistuksessa on esitetty muutoksenhakua koskeva pykälä 104 § muutettavaksi siten, että myös 58 §:ssä tarkoitetuista erivapauspäätöksistä voitaisiin tehdä oikaisuvaatimus. Ensisijaisesti erivapauspykälä tulee poistaa, joten muutos olisi tarpeeton.

Toissijaisesti, mikäli erivapauspykälä jätetään pelastuslakiin tarpeettomana ja ilman puoltavia perusteita. SPAL katsoo, että oikaisuvaatimus erivapauspäätöksestä tulisi säätää myös niille asianosaisille, joiden oikeuksiin erivapauspäätös saattaa vaikuttaa. Asianosaiset tulisi määritellä laissa tai ainakin sen perusteluissa. Kyseeseen tulisivat ainakin pelastuslaitos ja sen henkilöstö.

Pelastuslain voimaantulo

Esityksen mukaan pelastuslain uudistukset tulisivat voimaan 1.1.2024. SPALin kanta on, että pelastuslain uudistukset ovat suhteellisen vähäisiä ja esityksen voimaantuloa voidaan aikaistaa.

Pelastuslain jatkovalmistelu

SPAL pitää tärkeänä, että pelastuslain uudistamista jatketaan mahdollisimman pikaisesti. Pelastuslaista tulee poistaa tarpeettomat pykälät ja toteuttaa lain kokonaisuudistus asiantuntijaryhmän suositusten pohjalta.

SPALin kannalta keskeisiä asiakohtia kokonaisuudistuksessa ovat pelastustoiminnan johtaminen, pelastustoimintaan osallistuvan toimintakyky, koulutus, kelpoisuusvaatimukset ja tietysti erivapausasia.

Pelastusopistosta annettu laki

SPALilla ei ole lausuttavaa Pelastusopistosta annetun lain lakiesityksen osalta.

Vantaalla 17.5.2022

Järjestön johtaja Kim Nikula
kim.nikula@spal.fi

Edunvalvontajohtaja Pasi Jaakkola
pasi.jaakkola@spal.fi